

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŐTIRMALAR DERĐİŐİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 72 Ağustos 2020 & Volume: 13 Issue: 72 August 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

AVRUPA'DA EVİRİMİŐİ ÖRGÜTLENMENİN SANALDAN GERÇEĞE UZANAN TEHLİKELİ ŐÖHRETİ: ANTİ-İSLAMİŐT TERÖR* THE NOTORIOUS REPUTATION OF THE HISTORICAL ONLINE ORGANIZATION IN EUROPE FROM VIRTUAL TO REALITY: ANTI-ISLAMIC TERROR

Ali AKDOĞAN**
Musa GELİŐİ***

Öz

Norveç'te 22 Temmuz 2011 yılında yalnız kurt lakaplı Anders Behring Breivik tarafından çokkültürlülük karşıtı bir manifesto ile gerçekleştirilen terör eylemiyle bizzat Breivik'in evrimiŐi başlattığı örgütlenme çağrısı hayat bulmuştur. Breivik'i zamanla idol olarak görmeye başlayan radikal sağcı ve anti İslamist çevrenin masum tehlikeli yüzü yıllar içerisinde Yeni Zelanda ve Oslo Baeurum cami saldırı ve katliamları ile görünmüş ve böylece radikal anti İslamist evrimiŐi grupların internet evreninin kirli yüzü tartışmaya açılmıştır.

Bu alışmamızda günümüzde insan hakları ve hürriyeti açısından en önde gelen Avrupa ülkesi olan Norveç'te aşırı sağcı ve milliyetçi Breivik tarafından gerçekleştirilen anti İslamist ve çokkültürlülük karşıtı terör katliamı sonrası, onun izinden giden ve onu idolleştiren dünyayı anlamaya çalışacağız. Her üç terör eyleminin de benzer ve farklı yönlerini tartışacağız. Bu noktada Breivik katliamını, amacını ve onu idolleştiren ve farklı coğrafyalarda benzer katliamlara hevesli web kişiliklerin dünyasını manifestoları üzerinden değerlendireceğiz.

Anahtar Kelimeler: Anti -İslamist, Norveç, Yeni Zelanda, Breivik, Tarrant, Manshaus, İslamofobi.

Abstract

An act of terrorism by Anders Behring Breivik, nicknamed "the lonely wolf", was carried out with an anti-multiculturalism manifesto in Norway on July 22, 2011; and Breivik's call for an organization that was initiated online came to life. The innocent face of the radical right-wing and anti-Islamic circles, which began to idolize Breivik, resulted in attacks and massacres in Baeurum Mosque in New Zealand and Oslo over the years; and in this way, the dirty face of the Internet universe of radical anti-Islamic online groups was revealed, and began to be discussed.

In the present study, we will try to understand the world that followed and idolized the anti-Islamic and anti-multicultural terror massacre carried out by far-right and nationalist Breivik in Norway, which is considered as the leading European country for human rights and freedom. We will discuss similar and different aspects of all these three acts of terrorism. Right at this point, we will also evaluate Breivik's massacre, the purpose, and the world of web personalities, who idolize him and who are eager for similar massacres in different geographical areas of the world, through their manifestos.

Keywords: Anti-Islamist, Norway, New Zealand, Breivik, Tarrant, Manshaus, Islamophobia.

* Bu makale "İslamofobik Tutum ve Reflekslerin Uyum Süreçlerine Etkisi: Norveç Örneği" adlı doktora tezinden türetilmiştir.

** Prof. Dr. RTEÜ, İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı, Rize-Türkiye, aliakdogan@hotmail.com

***Musa GELİŐİ, DİB, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Camii Uzman İmam-Hatibi, gelicimusa@gmail.com

GİRİŞ

Kavram olarak hem İslam'dan korkma ve ürkme hem de Müslümanlardan çekinme ve onlardan hoşlanmama şeklinde irrasyonel bir korkuyu ifade eden ve bu biçimiyle; fobiden kaynaklanan çeşitli söylem, tutum ve tavırlar bütününe takabül eden "İslamofobi" olgusu, ideolojik eksenli olarak yakın tarihi süreç içerisinde bambaşka bir boyutta ırkçılık, yabancı düşmanlığı, önyargı, ayrımcılık, dışlanma, terör gibi kavramlarla yeknesak tanımlanarak dünya gündeminde şöhretli ve sorunlu bir zemine oturmuştur. Özellikle Avrupa'da Batı'nın kendisine bir güvenlik ve meşruiyet alanı oluşturma gayretiyle batılı, milliyetçi, dinî ve seküler aşırı uçları İslam ve Müslümanlara karşı nefrete yönelik mobilize etmesinin sansasyonel adı olarak kullanışlı bulunan bu kavram, varlığını 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletlerinde ikiz kulelerin vurulması hadisesine borçludur. Her ne kadar İslamofobi kavramı için İslam karşıtlığına dayanan tarihi ve ideolojik sebepler zinciri uzunca analizlerle İslam Peygamberinin nübüvvetine kadar götürülebilse de burada postmodern İslamofobik süreci oluşturan ana motivasyon 11 Eylül 2001 olayıdır ve bu süreç ile dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan özellikle Batı Avrupa'ya göç etmiş Müslüman azınlıklar derinden rahatsız ve huzursuz edilmiş, sözlü ve fiziksel saldırılara maruz bırakılmışlardır.

Globalleşen dünyada sınırların belirsizleşmesiyle ülkelerin homojen ve ulus devlet yapıları giderek çok kültürlü ve çok dinli bir yöne evrilmişken, haliyle Norveç'te de süreç ABD ve Avrupa'dakine benzeşen ama belki daha az bir tonda 'çok kültürlülük', 'İslamofobi', 'İslam' ve 'Müslümanlar' başlıklarında tartışmaları alevlendirmiştir.

Fakat Norveç'in kişi başına düşen 12.121 dolar gayri safi milli hasıla oranı, dünya ortalamasında çok yüksek seviyede olduğu için, ayrıca nüfusun az olması yönüyle yaşanılır bir ülke olarak son yıllarda adını dünyada çokça duyurduğu için İslamofobik tartışmalar ve rahatsızlıklara dair olumsuz tablo dikkatlerden kaçmıştır. Nihayet 22 Temmuz 2011 tarihinde meydana gelen ve yüze yakın kişinin katledildiği Breivik terör saldırısı Norveç'i İslamofobi ekseninde en çok konuşulan ülke yapmıştır. Breivik terör saldırısı ile "Norveç" dünya gündeminde "İslam karşıtlığı"nın gündemi meşgul etmesi bakımından en üst sırada yerini almış ve bu tarihi olay sonrası İslamofobi ile ilintili olan ırkçılık, yabancı düşmanlığı, gizli İslamlaşma, çok kültürlülük, aşırı sağ gibi konular daha sık konuşulmuş ve tartışılmıştır.

Breivik, eylemini idealize ettiği Avrupa tasavvurunun, İslam kültür ve ideolojisi olan 'Eurabia' projesi aracılığı ile kuşatılması ve bu duruma siyasetçilerin göz yummuş olması savı üzerinden geliştirdiği, bir nevi dahice sayılacak ters köşe terör strateji ile sadece Norveçlileri değil tüm kıta Avrupa'sını hatta tüm dünyayı uyudukları uykudan uyandırmayı başarmıştır. Bu eylemi kınayan ve lanetleyen milyonlar olsa da bu yöntemi ve anlayışı bir ideoloji olarak aşırı sağ marjinal çevreler satın aldı. Pegida ve Sian gibi marjinal örgütler eylemlerini açıktan yapamadıkları için çevrimiçi dünyada aktif hale gelmeye başladılar. Özellikle sanal dünyanın kontrolsüz evreninde örgütlenme, Breivik'i bir idol ve kahraman olarak gören yığınlarca zamanla benzer katliam ve eylemleri farklı coğrafyalara taşıyacak motivasyonu üretti. Bu motivasyonla Yeni Zelanda da 50 kişi katledildi. Oslo Baeurum'da ise bir camiye silahlı saldırı düzenlendi ve bir kişi yaralandı. Tüm bu saldırganların beslendiği havza aynı çevrimiçi dünyaya uzanıyordu ve manifestoları ve eylem jargonları Breivik'i işaret ediyordu. Yeni Zelanda'da ırkçı Brenton Tarrant isimli saldırgan ve Norveç'te 2019 yılında Al-Noor camisine silahlı saldırı düzenleyen Manshaus isimli saldırgan Breivik olmaya aday web kişilikler olarak çevrimiçi dünyada zaten vardılar. Fakat bizim fark edemediğimiz şey, varlığını bilmediğimiz benzer düşüncedeki sayısız yığınların, ırkçılığın yasak olması ve cezalarının Norveç gibi ülkelerde yüksek yaptırımları olması sebebiyle bir kaçış alanı olarak anonim bir biçimde iz bırakmadan sanallaşacakları alanları mikroblog kapalı devre alanlara kaydırmalarıydı. Dolayısıyla dünyada giderek savunmasız hale gelen ve saldırıların doğrudan hedefi haline gelen camiler ve Müslüman toplumların bu sanal çevrimiçi ortamlarda varlık

gösteren ve gerçek birer ölümcül karaktere dönüşen figürlere karşı korunması ve anti-İslamist web kişiliklerin ölümcül potansiyel varlıklarına dikkatlerin çekilmesi gerekmektedir.

I. 22 Temmuz 2011 Breivik Terör Saldırısı

22 Temmuz 2011 günü saat 15.25'te Oslo Hükûmet Binası'nda bir bomba patladı ve bu patlama sonucunda binalar hasar görürken sekiz kişi de hayatını yitirdi. Aynı gün saat 17.22'de Oslo'nun 40 km kuzeyinde, İşçi Partisinin (AUF) Gençlik Örgütünün yıllık siyasi yaz kampını düzenlediği Utoya Adası'nda saatler süren kurşun yağmurunun ilk atışı başladı. Utoya'daki bu toplu katliamda Norveç'in çeşitli bölgelerinden gelen, farklı kökenlerde, çoğu genç olan altmış dokuz kişi öldü. Birçok kişi de yaralandı ya da hayatta kalma mücadelesi verdi (Bangstad, 2012, 351).

İlk eylemde Oslo Hükümet Binasında patlayan bomba ile ilk şok yaşandı ve bu eylemi yapan kişinin bir Müslüman olabileceği haberi dünya ve Norveç yerel medyasında haber yapıldı.

Öyle ki bu yapılan zan ve ön kabul içeren haberlerin, katilin kim olduğu daha bilinmezden evvel failin Müslüman cihadist bir eylemci olduğu şeklindeki ısrarcı tutumu sonucu şehir merkezinde birçok Müslüman, Norveçli yerel halk tarafından tartaklanmış ve nefret dolu sözlere maruz kalmışlardır (Önal, 2016).

İnsanlar bu şok içerisinde eylemi yapan kişiyi merak ederken ikinci eylemde - İşçi partili gençlik üyelerinin otomatik silahla özellikle tek atışla sakin bir şekilde soğukkanlı ve hunharca katledildiği- Utoya adasında katilin beyaz bir Norveçli olduğu anlaşıldı.

Polis dalgıç kıyafeti giyerek adaya katliama giden bu kişinin kent soylu bir ailenin çocuğu olan Anders Behring Breivik olduğu anlaşıldı. Katilin eyleme başlamadan evvel çok külliyatlı sayılabilecek bir hacimde yazdığı ya da derlediği manifestoyu yüzlerce mail adresine gönderdiği ve bu eylemi neden yaptığını manifestosunda anlattığı anlaşıldı.

Breivik'in eylemini çok uzun süredir tasarladığı ve bu eylem üzerinde yıllar boyunca hazırlık yaptığı anlaşıldı. Zira patlayıcılar için gübre depoladığı bir çiftliği farmason faaliyetler için tasarladığı ve farmason yetiştiricilik için devletten onay aldığı anlaşıldı. Breivik'in manifestosunda Norveç hükümetini, benimsediği çok kültürlülük politikaları sebebiyle eleştirdiği ve genel olarak batının ama özeldir Norveç'in İslam ve Müslümanlarca işgal edildiği ve buna Norveçli yetkililerin sessiz kalarak izlemeyi tercih ettiği şeklinde iddiası yer alıyordu. Zira Breivik Batının İslam'la son maçı olarak gördüğü eylemiyle ülkeyi ve genel olarak Batı dünyasına bir uyarı ateşi mahiyetinde tokat indirmek istemişti. Bu eylemi, şok edici olması ve yüzyıldır uyuyan Batıyı ve Norveç'i uyuduğu ağır uykudan uyandırma etkisinde tasarlanmış ve hedef olarak silahını ve bombasını Müslümanlara değil onların gizlice yaptıkları istilaya sessiz kalarak Müslümanların önünü açan politikacılara yöneltmiştir. Özellikle bu politikaların uygulayıcısı yıllar içerisinde İşçi Partisi olduğu için İşçi Partisinin gelecekteki idarecileri ve politikacıları olacak olan gençlik üyelerini hedef almış ve silahını onlara doğrultmuştur.

Breivik mahkeme safhasında Norveç'i İslam'ın ölümcül tehlikesine ve Avrupa'nın İslami olarak kolonize edilmesine karşı uyandırmak için insanları kurban ettiğini açıkladı (Henkel, 2011, 353). Bu itiraf Breivik'in toplumun kendisini deli olarak tanımlamasını istemediğinin de bir ifadesidir. Zira deli olduğu iddiaları onun neden bu eylemi gerçekleştirdiğinin toplum ve devlet tarafından anlaşılmasına engel olacağından -eylemi psikoz hâlinde işlemediğini ispatlamak için mahkemede deli rolü yapmamıştır (Kirchick, 2012, s.77) . Breivik, eylemini kahramanca bir eylem olarak görmektedir. Ona göre Norveç ulusu İslam tehlikesine karşı uyumaktadır. Uykudan uyandırmak için gerçekleştirilmiş bu eylem millete karşı bir terör değil ulusu kurtarmak için gerçekleştirilmiş bir terördür (Mulinari, 2012, 13).

Kurbanlarını öldürürken soğukkanlı olduğu, sevinç çığlıkları attığı ve bundan zevk aldığı, "Bugün öleceksiniz Marksistler!" diye bağıarak eylemi gerçekleştirdiği, yaralılar ve görgü tanıklarınca ifade edildi (Bayoumi, 2012, 18).

Breivik'in üzerinde temelde takıntılı biçimde durduğu konu "kitlesele göçün ardından İskandinav kültürünün dağılma noktasına gelmesi"dir. Bunu durduracak şey, Norveç devlet politikaları ve gelecek nesil parti liderlerine yön verecek, soğuk düş etkisiyle herşeyi ters düz edecek olan İslam'ın Avrupa'da yayılmasını durduracak bir devrimi tetiklemektir (Audrey ve Lybaek, 2014, 544).

Mahkemedeki ifadesinde açıkça yeraltı ve gizli bir örgüt olan "Christi Templice Solomonici" olarak adlandırdığı "Uluslararası Hristiyan Askeri Yönetimi"'nin bir üyesi olduğunu iddia etmiştir. James Kirchick bu örgütün tapınak şövalyeleri olarak bilinen bir örgüt olduğunu fakat 14. Yüzyılda işlevine son vermiş olduğunu dolayısıyla Breivik'in bu üyelığının sadece onun kafasında hayali oluşturduğu bir üyelik olduğuna işaret eder (Kirchick, 2012, s.75).

E-mail ile manifestosunu eylem öncesi gönderdiğinde şu notla muhataplarını bilgilendirdi:

"Çok açık sebeplerden ötürü bunu daha fazla ileriye götüremeyeceğimden şimdi sorumluluk size düşüyor. Gereklili beceriye sahip tüm bireyler, bu külliyyatın ikinci cildine, onu iyileştirerek ve nereye kadar gerekiyorsa geliştirerek katkıda bulunmaya teşvik ediliyor"(Bayoumi, 2012, 20).

II. Breivik'in İdolleşmesi

Norveçli teröristin korkunç eylemi, cihad karşıtı yalnız kurt Anders Breivik'in idolleştirilmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Yukarıdaki cümlede Breivik'in eylemlerini geliştirecek ve gidebildiği yere kadar götürebilecek kişilere yaptığı çağrı gerçekten de yerini bulmuş gibi gözüküyor. Zira Emily Turner'e göre teröristin bu eylemleri ve eylemlerin arkasındaki ideolojisi İnternet yoluyla destek buldu ve bir dizi mikrobloğu aktif hale getirdi. Bu aslında alternatif medya yaratmada aşırı sağın ikna edici gücünü açığa çıkarmış oldu. Breivik yanlısı cihad karşıtı bu sitelerin yaratıcıları sıklıkla çok-yüzlü yeni medya uzmanı genç insanlardan oluşmakta ve bu şekilde kendi cesur yenedünyaları için çarpıcı bir görüntü yaratmaktalar. Bu gençler genellikle bağımsız çalışmakta, inzivadan ve ev bilgisayarlarının göreceli anonimliğinden sanal bir dünya görüşü oluşturmaktadır. Bu gençler İslam karşıtı, aşırı sağcı ve ırkçı fikirlerini anlam arayışlarının onaylanması için sanal yerlerde varlık gösteriyorlar. Bunu yaparak, yeni bir radikal ses yetiştiriliyor ve var olan aşırı sağ söylemine yeni radikal sesler ekleniyor (Turner, 2014, 416). Özellikle içi boşaltılan Avrupa tasavvurunun yerine İslam ve Müslüman kültür ve ideolojisinin bu zeminde 'Eurabia' şeklinde tanımlanan melez ama İslam'ın dominant olduğu bir proje ile kuşatıldığı tezi sanal web kişiliklerce oldukça öfkeli şekilde dile getiriliyor.

Emily Turner; Breivik'in terör katliamının aşırı sağ ve ırkçı fikirlere sahip insanlarca nasıl meşrulaştırıldığı ve kabul gördüğünün dolayısıyla aslında Breivik'in maksadına ulaştığının ifadesi olarak mikroblog sitelerde onu idolleştirici yazılara rastlanabileceğini işaret ediyor. İnternette bir kişi şöyle yazıyor: "Breivik çok zeki, azimli ve cesur bir insan. Onu kişisel olarak tanımıyorum, bu yüzden sanırım daha fazlasını söyleyemeyeceğim. Utoya'daki bu insanlar çok da masum değillerdi. Onlar haindiler, kendi ülkelerine ihanet ettiler. Müslümanları öldürmek etkili olmaz. Sonuçlardan kurtulmak yerine, onların olmasını sağlayan şeylerden kurtulmak daha iyi. Breivik aslında kimseyi öldürmek istemedi sadece başka seçeneği yoktu. Göçmenlerden onları öldürerek kurtulamazsın. Bu sadece durumu daha da kötü yapar[...] Göçü sınırlandırmak daha iyi, siz de öyle düşünmüyor musunuz? Ve tekrardan: bu sadece bir yaz kampı değildi"(Turner, 2014, 423).

Breivik'in 1518 sayfalık manifestosu incelendiğinde onun koyu bir Hristiyan olduğu ve Hristiyan değerlerini cinsiyetçilik üzerinden yücelten bir dünyasının olduğu görülür. Göçle birlikte Norveç'in homojen yapısının özellikle Hristiyan değerlerin göçmenler aracılığıyla aşındırıldığı ve liberalizm politikalarının sadece göçmenlere değil dolaylı olarak Norveç'in köklü Hristiyan muhafazakar değerlerini de aşındırdığından bahseder.

III. Yeni Zelanda Cami Saldırısı

Az evvel ifade ettiğimiz gibi “İnternette çevrimiçi örgütlenen Breivik hayranları” ile ilgili endişelerin gerçekleşmesinin ilk adımını Brenson Tarrant isimli Yeni Zelandalı saldırgan kanlı eylemiyle sergilemiştir. Aşırı Breivik hayranı olan Tarrant 15 Mart 2019 tarihinde Yeni Zelanda Christchurch kentinde iki camiye (Al-Nur ve Linwood camileri) Breivik yöntemiyle silahlı saldırı yaparak ve bunları soğukkanlı bir hazırlık ve eylem biçiminde katliamın her anını Go-Pro kamerası ile çekerek sosyal medyada canlı olarak vermiştir. 50 kişinin hayatını kaybettiği ve onlarca insanın yaralandığı bu eylemde Tarrant, Breivik’ten tek farklı yöntem olarak katliamda Müslümanları hedef seçerek ayrılmıştır. Brenton Tarrant tarafından ağır makineli silahlarla yapılan terör saldırısının birçok dijital oyunla benzerlik göstermesi, bu oyunlar aracılığıyla Müslümanlara duyulan ayrımcılık, kin, nefret ve düşmanlığın yaygınlaştırılmaya çalışıldığı ve sanaldan gerçek hayata taşınan bu imgelerin Tarrant’ın da beslendiği ırkçı, Breivik hayranı mikrobiyolog sitelerden mülhem olduğu aşikâr bir durumdur.

Ali Murat Kırık bu oyunlardan en dikkat çekeninin Muslim Massacre (Müslüman Katliamı) isimli 2008 yılında Eric Vaughn tarafından geliştirilen bir oyun olduğunu ve bu oyunda çarşafli kadınların ve sakallı adamların öldürülmesinin istendiğini ifade ediyor. Oyun sonunda ise Hz. Muhammed’in öldürülmesi amaçlanıyor. Yine Kırık’a göre 28 yaşındaki Brenton Tarrant’ın oyunun sunulduğu dönemde 17 yaşında olduğu düşünülürse bu tarz oyunların etkisinde kaldığını söylemek çok yanlış olmayacak. Zira oyunla yaptığı katliam arasında benzerlikler görülüyor (Kırık, 2019). Breivik’in de tutkulu bir şekilde bu tarz şiddet içerikli oyunları çevrimiçi oynadığı çeşitli çalışmalarda ifade edilmişti.

Türk düşmanı olduğu sosyal medya hesaplarından yaptığı paylaşımlarla ortaya çıkan vahşi saldırgan, camiye saldırmadan önce 74 sayfalık manifesto yayınladı. Katliamcı, manifestosunda Türklerle ilgili bir bölüm de yer alıyor (The Great Replacement Manifesto by Brenton Tarrant).

"Türkler'e" başlığının yer aldığı bölümde şu ifadelere yer verilmiş:

"Topraklarınızda huzur içinde yaşayabilirsiniz, size zarar gelmeyecek. Boğaz'ın Doğu yakasında."

Ama Boğaz'ın Batı yakasında bir yerde yaşamayı denerseniz, Avrupa'ya gelerseniz sizi öldüreceğiz. Konstantinopolis'e gelir, tüm cami ve minareleri yıkarız. Ayasofya minarelerden kurtulacak ve Konstantinapol hak edildiği gibi tekrar Hristiyan şehri olacak". Tarrant manifestosunda açıkça 2011 yılında Norveç'te 77 kişiyi öldüren Anders Behring Breivik'ten ilham aldığını yazdı (The Great Replacement Manifesto by Brenton Tarrant).

Tarrant’ın manifesto yazması da ilham aldığı Breivik’in başlattığı bir gelenek. Anders Behring Breivik kendi manifestosuna "Andrew Berwick, Adaletsever Şövalyelerin Komutanı" olarak imza atmış ve kendini bir komutan olarak takdim etmişti (Anders Behring Breivik’s Complete Manifesto, “2083 - A European Declaration of Independence).

IV. Norveç Baeurum Al-Noor Camisi Saldırısı

Norveçli Philip Manshaus, Breivik’i idolleştiren aşırı sağcı bir teröristtir. Norveç’in başkenti Oslo yakınlarındaki Baerum kentinde Al-Noor isimli bir camiye 10 Ağustos 2019 günü Kurban Bayramı arefesinde silahlı saldırı düzenledi. Saldırıya uğrayan bir kişi yaralandı. 22 yaşındaki Manshaus, camiye girdiğinde cami cemaati namazdan yeni çıkmıştı ve camide 2-3 kişi vardı. Elinde silahıyla ateş eden ve yaralayan Manshaus Yeni Zelandadaki katil kadar başarılı değildi. Cami cemaatinden bir kişi Manshaus’a müdahale etti ve katliam yapmasına fırsat vermeden Manshaus’u darp ettiler. Saldırıdan hemen önce çevrimiçi mesaj panosu EndChan'da nefret dolu mesajlar yayınladı ve Mart ayında Yeni Zelanda Christchurch'teki olayların faili katil teröriste camide 50 kişiyi öldürdüğü için övgüde bulundu. Saldırgan, Müslümanlar için nefretini, Norveçli terörist Anders Breivik'ten ilham alan ve ABD Başkanı Donald Trump'tan “beyaz kimliğin yenilenmiş sembolü” olarak nitelendiren çevrimiçi bir manifestoda ayrıntılandırdı. Çin'den evlatlık alınan 17 yaşındaki üvey kız kardeşini Baerum'daki evinde öldürmekle suçlanan

Manshaus, 12 Ağustos'tan beri gözaltında tutuluyor. Cami saldırısından sonra mahkemede elde edilen ifadelerle göre Manshaus'un Çin'den 2 yaşında evlatlık alınan 17 yaşındaki üvey kız kardeşini cami saldırısından hemen önce Bærum'daki evlerinde öldürdüğünü ve sonrasında camiye saldırı için gittiğini belirtiyor. Burada iki farklı iddia konuşulmaktadır. Manshaus'un kız kardeşine ırkçı sebeplerle kinlenmesi sebebiyle öldürmesi ya da ikinci iddia Manshaus'un kız kardeşini, kendisini cami saldırısından vazgeçirmek istemesi sebebiyle öldürmesi. Polis konuyu sorgulama esnasında aydınlatmış olmasına rağmen kamuoyu için bu husus meçhul gözüküyor. Manshaus da aynı Breivik gibi Oslo Bölge Mahkemesine girerken Nazi selamı verdi. Norveç mediasındaki haberlere göre, terör eylemi gerçekleştirmek ve üvey kız kardeşini öldürmekten suçlanan Philip Manshaus, üvey kız kardeşi Johanne Zhangjia Ihle-Hansen (Ceza Kanunu 275) cinayetiyle ve Bærum'daki El-Noor İslam Merkezine terör saldırısı (Ceza Kanunu 131) ile suçlanıyor. Azami alacağı cezanın 21 yıl hapis cezası olduğu belirtiliyor (AftenPosten 19. aug. 2019).

Aftenposten gazetesinde belirtildiğine göre cami saldırganı terörist Philip Manshaus'un 2018 tarihinde Norveç Polis Teşkilatı tarafından sosyal medyada aşırı ırkçı görüşlerini paylaşması sebebiyle kayıtlara geçmiş olduğu ifade ediliyor. Norveç Oslo ve Yeni Zelanda Christchurch'teki camilere yapılan saldırılar, medyada ve sosyal platformlarda giderek normalize olan Müslüman karşıtı duyguların yetkililer tarafından ciddiye alınmasını gerektiriyor. Her iki saldırıda da benzer olan şeyler saldırıda seçilen cami isimlerinin "Al-Noor" camisi olmasıdır. Bu bir tesadüf müdür bilinmez ancak aşırı ırkçı ve Müslüman düşmanı grupların çevrimiçi ağlarının kitaları aştığı ve ortak söylemlerinde eyleme ithafen idol olarak Breivik'i zikretmelerinin rastgele bir husus olmadığı söylenebilir.

V. Eylemlerin Benzerlik Ve Farklılıklarının Değerlendirilmesi

1) Öncelikle ifade edelim ki Breivik'in terör eylemi özgün ve şaşırtıcı niteliktedir. Zira şikayetçi olduğu gizli İslamlaşma ve islami kolonizm ile Avrupa'nın istila edilmesine karşı geliştirdiği yöntemde Müslüman toplumu hedef alması Müslümanlara toplumda mağdur olarak sahip çıkılmasına ve eyleminin amacının anlaşılmasına neden olabilirdi. Dolayısıyla hedef olarak Müslümanları değil de Norveçli toplumun siyasal elit bir parçasını tercih etmesi Tarrant ve ve Maunhaus'un eylemlerindeki hedef kitesinden ayrılmaktadır.

2) Tarrant ve Manhaus eylemlerinde hedef kitle olarak doğrudan Müslümanları ve camiye seçmiştir. Onların özellikle camiye merkez seçmeleri ve özellikle bayram ve Cuma namazlarını tercih etmeleri çok fazla sayıda kişiyi katletmek ve bu tedhişle çok fazla ses getirmeyi amaçlamaları olabilir.

3) Breivik, Tarrant ve Manhaus her üçü de eylem sonrası manifesto yayınlamışlardır.

4) Tarrant ve Manhaus eylem sonrasında Breivik'i selamlamış ve eylemlerini ona ithaf ettiklerini belirtmişlerdir.

5) Tarrant eyleminde katliamın her bir anını go-pro kamerasıyla kaydedip canlı olarak internetten yayınlamıştır. Breivik eyleme başlamadan dakikalar önce manifestosunu yüzlerce e-mail adresine postalamıştır. Üçü de ağır silah kullanmış ve eylemlerini büyük bir hazırlıkla soğukkanlılıkla gerçekleştirmişlerdir. Manshaus planının dışına çıkarak bayram namazı vakti yerine arefe günü namaz esnasında camiye giriş yapmış ve bir kişiyi yaraladıktan sonra camideki ikinci kişi tarafından darp edilerek etkisiz hale getirilmiştir.

6) Tarrant'ın da Breivik gibi eylem öncesi süreçte sanal dünyada tutkulu bir Müslüman katliamı oyunu oynayan sanal karakter olarak varlığı ifade edilmiştir.

7) Tarrant ve Manshaus'un eylemlerinde seçtikleri cami isimleri iki farklı kıtadaki ülkede de Al-Noor'dur.

8) Manshaus'da Breivik gibi Oslo Bölge mahkemesine girişte Nazi selamı vermiştir.

Sonuç

Entellektüel ve akademik tartışmalarda 22 Temmuz Breivik terör saldırısı hakkında, saldırının Norveç'te yaşayan Müslüman topluma yönelik olumsuz etki ve tezahürlerinin olmadığı ön kabulü vardır. Kanımızca bu yaklaşım Breivik'in katliamda seçtiği hedef kitlenin ve katliamın neticesinin Müslüman toplum üzerinde görünür açık bir mağduriyet belirtisi oluşturmamasından kaynaklı olabilir. Fakat uzun soluklu ve gizil bir mağduriyet olarak bu eylemin yapılmasına sebep olarak Müslüman topluluk mimlendiği için bu durum daha vahim, belki dolaylı ve daha uzun soluklu bir olumsuz neticeyi gelecek nesillere yük bırakmıştır. Zira bu olay sonrası Norveç toplumunda İslam ve Müslümanlar çok kültürlülük çerçevesinde daha çok tartışılmış ve aşırı sağ kesim için Müslümanları günah keçisi yapmak meşru sayılmıştır. Bu ise zamanla aşırı sağ anlayışın marjinal bulunan fikirlerinin toplumda legal şekilde serbestçe konuşulmasına ve aşırı sağın varlık sebebi olan İslam ve Müslüman karşıtlığı düşüncesinin kontrolden çıkarak aşırılık ve şiddete yönelmeye meyilli kimseler üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceğinin ispatı olmuştur.

Zira legal ortamda İslam ve Müslüman karşıtlığı fikirlerini siyasette temsil etmekte yetinmeyen kesimlerce Breivik ve onun yeşerttiği düşünceler kapalı devre sanal internet ortamında manişelist bir düşünce biçiminde "İslam saf kötülüktür ve neye mal olursa olsun onunla savaşılmalıdır" argümanı ile motive edilir olmuştur. Özellikle Tarrant gibi Breivik'i idol olarak gören genç ve yetenekli sosyal ağ kullanıcıları internetin bu kontrol edilemez ve denetlenemez özelliğinden sonuna kadar faydalanmış ve şiddet içeren düşünce ve eylemlerine destekçi bulmuşlardır. Artık görülmektedir ki masum olarak görülen şiddet içerikli oyun ve toplanma alanları fikirlerin ve düşüncelerin rahatça ifade edildiği mecralar olmaktan, katliam planlarının ve niyetlerinin açık edildiği ve heveslendirildiği motivasyon alanları haline gelmiştir.

Her ne kadar Norveç devleti özellikle Breivik terör saldırısı sonrası aşırı sağ ideolojinin güvenlik tehdidi olabileceğini farketse de (Eriksen, 2013, s. 11), aşırı sağın neo nazi tarzı söylemi Müslümanları kötülüğün kökeni olarak kavramsallaştırma yönünde istikamet çiziyor ve bu da Müslüman toplumun cami ve kültürel mekanlarını hedef haline getiriyor. Burada ikinci hedef grup olarak tehlike altında görülen ikinci kesim aşırı sağın aktivitelerine açıkça karşı çıkan, eleştiren ve meydan okuyan gazeteci, kültürel çalışma yapan entelektüel ve akademisyenler, sol kanat aktivistler, politikacılar, feministler, ve ırkçılık karşıtları kesim yer alıyor (Mulinari ve Neergaard, 2012, 14).

25 Eylül 2015 tarihli Norveç'in 21. ve 22. Dönem gözlem raporunda CERD komitesi medyada ve diğer resmi platformlarda siyasetçilerin nefret ve yabancı düşmanlığı barındıran sözlerinden duydukları endişeleri dile getirmiş ve siyasetçilerin nefret söylemine karşı koruma ve önleme konusunda etkili önlemlerin yokluğuna ICERD sözleşmesinin 2.,4,5 ve 6. Maddelerine atıfta bulunarak dikkatleri çekmiş ve uyarılarda bulunmuştur (Bangstad, 2012, 417).

Bu noktada toplumun tüm kesimleri hızlı gelişen ve kıtaları aşan İslam karşıtı düşünce ve eylemlere karşı dikkatli ve tedbirli olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Audrey, Oslera & Lybaek, Lena (2014). Educating 'The New Norwegian We': an Examination of National and Cosmopolitan Education Policy Discourses in the Context of Extremism and Islamophobia. *Oxford Review of Education*, 40/(5), 543-566
- Bangstad, Sindre (2012). Terror in Norway. *American Anthropologist*, 114 (2), 351-352
- Bayoumi, Moustafa (2012). Breivik's Monstrous Dream. *The Nation*, 5(21), 17-22.
- Eriksen, Thomas Hylland (2013). *Immigration and National Identity in Norway*. Migration Policy Institute, (March).
- Henkel, Heiko (2012). The Political Anthropology of Scandinavia After July 22, 2011. *American Anthropologist*, 114(2),353-355
- Kırık, Ali Murat (2019). "Şiddet İçerikli Oyunlar İslamofobiyi Tetikleyebiliyor", Yeni Asya Gazetesi Röportajı, (19 Mart 2019), Erişim: 18.12.2019 https://www.yeniasya.com.tr/egitim/siddet-icerikli-oyunlar-islamofobiyi-tetikleyebiliyor_488853

- Kirchick, James (2012). Mocking Justice in Norway. The Breivik Trial Targets Contrarian Intellectuals. *World Affairs*, 175 (3), September/October, 75-81
- Turner, Emily Graham (2014). Breivik is My Hero: The Dystopian World of Extreme Right Youth on the Internet. *Australian Journal of Politics and History*, 60 (3), 416-430
- Anders Behring Breivik's Complete Manifesto. 2083 - A European Declaration of Independence, Erişim: 18.12.2019, <https://publicintelligence.net/anders-behring-breiviks-complete-manifesto-2083-a-european-declaration-of-independence/>
- Mulinari, Diana & Neergaard, Anders (2012). Violence, Racism, and the Political Arena: A Scandinavian Dilemma. *Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 20 (1), March, 12-18
- Önal, Recep (2016). *Avrupa'da İslam ve Müslüman azınlıklar- Çok kültürlülük ve İslamofobi, Dinlerarası Diyalog - (Norveç Örneği)*. Bursa: Emin Yayınları
- AftenPosten 19. aug. 2019, "Politiet til Aftenposten: - Philip Manshaus Ønsket å Skremme Muslimer i Norge", Erişim 18.12.2019 <https://www.aftenposten.no/norge/i/kJy0o9/politiet-til-aftenposten-philip-manshaus-oensket-aa-skremme-uslimer-i-norge>
- The Great Replacement Manifesto by Brenton Tarrant, Erişim: 18.12.2019, <https://www.coursehero.com/file/40551107/The-Great-Replacement-Manifesto-by-Brenton-Tarrantpdf/>